

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКИИ

СКОРОТЕЉА.

(Courrier.)

Число 47.

Четвртакъ 9. Децембра 1842

Год. I

Ово е звезда изабрана
Валовите одъ пучине,
Людскомъ роду старъ подана,
Да у тамности непогине.

Палмотињь

УЗАИМНОСТЬ.

(са словачког одъ Л. Желла)

Подъ Татрама шарени се
Цвѣћа пуна долина,
Свудъ около гола брда
Ко ограда дигла се,
Ту жалостна край потока
Врба густу баца сѣнь,
Подъ њомъ сѣди женско лице,
Сузе рони у њдра.

То не была земна женска
Изъ пра землѣ счланѣна,
Веће женска то небесна,
Одѣвена свѣтлосћу;
На лицу юи тако сја
Света часть и достоинство,
Да земњима гледати ю
Едва њ можно очима.

Око њѣ по мекој триви,
Као пѣжна дѣчица
Око драге свое майке,
Подскакую генѣ.
Свакии себи бере цвѣћа,
Каранфила, љурѣнца,
Па у ситне веже ките
Малымъ своимъ ручицамъ

„Шта е теби, жо майко?“
Запытаю генѣ; —

„Где, где! какво њ ово цвѣће!
Неплачъ майко, — жалостна! —
Ты кадъ мутне сузе ровнишь,
И мы ћемо плакати; —
Што си тако невесело
Главу къ земљи спустила?“

„Како небы. мила дѣцо,
Како небы плакала,
Каде тако васъ разеуте
Морамъ јдна гледати?
Свакии одъ васъ бере цвѣћа,
Но сваки само за себе,
А ни еданъ и негледѣ
На премилогъ брата свогъ.“

„Сви одъ едне вы сте крви —
Сви заедно с' играйте! —
Еданъ другомъ зашто цвѣћа
Недзете на поклонѣ? —
Видѣте, видѣте, то ме тишти,
И жалость ми чини ту. —
Та зашто се неволете —
Као браћа што е' вољу?“

„Неплачъ, мати, нели суза,
Скупа ћемо садъ с' игратъ,
И одъ овы свѣ китица
Едну грдну саставитъ,
Неплачъ, майко, јошъ и више
Цвѣћа ћемо набрати;
Па одъ свега вѣнацъ сплестѣ,
Цѣо теби датъ ћемо.“

Надъ долиномъ садъ звѣздица
 Съ плава неба засвѣти;
 Па гле само! како майци
 Мутно с' лице разведри,
 Већ не лете више сузе
 Низъ бледе њој образе:
 Красанъ предъ њомъ лежи вѣнаць
 Свакомъ боіомъ изкићенъ.

Па у хитромъ колу туда
 Загрљни ручицаи',
 У весело прелюбезномъ,
 Опіени радосту,
 Подскакујоћ' као пѣјна
 Око майке дѣјница,
 По зеленој ливадци
 Гевин се веселе.

Есте л' ради болѣ знати
 Шта ће рећи овај чинъ? —
 Та е женска мати Слава,
 Мати наша премила;
 А та дѣца, ту весела,
 Добри рода гевин!
 Ој славенскогъ свега род
 Весел'те се браћо ој!! —

б. п.

С Л А В Е Н С К И

и

С Ћ Р П С К И Ј Е З И К.

(коначъ)

На исти начин са друге стране сма-
 трајући за разлику од тако названог сла-
 венскога, ко вољу има, а кои Сърбљи-
 ма пишући те ицао неба, нека пише
 по створу и говору свога језика како
 бољма може, немешајући и некалабу-
 рећи славенски са сѣрпским. А да је
 Сърбљину сѣрпски писати одвећ нужно
 и потребно, о томе није требе дуго рас-
 прављати и доказивати. Само света мисте-
 рија, ја мислим, још нетреба да буде
 профана; но само једна тајна душевно-
 га у човеку обожавања, која чим се сла-

бије докучује, тим већма поджиже у
 чувственим [сѣрпсима пламен] свете, по-
 божности и кротости; а то све подрађу-
 је у човеку чувственост ка светој благо-
 дети и милости.

Што су пак гдикои књигописци до-
 сад, а и сад се још по гдикои налази,
 толику дигли ајку против свога, коим
 говоре, језика, държећи га недостојним
 прама славенскоме, кога су они тако гор-
 ко учили, и кои је њи много труда и
 зноја стао; томе је такођер њиово незнање
 криво што незнаду, нити оће, да признаду,
 да је сѣрпски је ик много красни снажни,
 изображени, живљи и дотерани, а) и бо-
 гатии у многоме од славенскога. И ово
 доказивати, требало би целу књигу на-
 писати. Ја сам од части у моме реченом де-
 лу већ показао, у колико се сѣрпски од
 славенскога облаогласно и украсно, и
 сваки дан красни и снажни постаје.
 Засад то толико о језику; зашто се ни-
 је бојати да ће књигописци од свога јези-
 ка одустати, и пристати уз ревносне Сла-
 висте, као што се гдекоји и сад после
 толике борбе појављују!

Из свега горе реченога ово се до-
 знати и потвѣрдити може: 1) Да църквени
 тако названи славенски није прави сла-
 венски него поправљени језик; 2) Да сѣрп-
 ски није из църквено-славенског изве-
 ден нити изображен, него да је много
 старији од истога; зато да се неможе
 славенском ортографијом честито напи-
 сати сѣрпски како ваља и требује; 3) Да
 је сѣрпски много изображенији, јас-
 нији, и богатији од славенскога; зато
 се ш њиме може много боље и правилније
 писати; 4) Да и Руси ш њиме непишу,
 веће са своим народним; 5) Да сваки,
 кои је рад писати славенски, тај треба
 да пише управо славенски, а кои пише
 сѣрпски, опет ваља право сѣрпски да пи-
 ше. А кои то добро незна, нека се мане
 писања, док ненаучи; јербо место кори-

сти, коју нам је рад принети, чини велику штету и замет, за који му неће потомство зафалити.

А. Д.

О Д Г О В О Р

на „Задатак Србскомъ Филологу“

(у 32 броју Скоротече).

1.) У Српскоме језику не може се ШЧ употребити мјесто Щ; а ко томе узрока не зна, онај нека прочита оно, што је о изговарању овога слова (ш) до сад писано (н. пр. у предговору к Српскоме рјечнику на страни XXXIV.).

2.) Гдје се у језику нашем СлавенскоЩ претворило у Ћ, гдје ли је остало, те се изговара ШТ, то се мора из народнога говора научити и знати. Врло мало рјечи има, у којима се може чути овај изговор на обадва начина, као н. п. што се у Сријему и у Бачкој и у Банату говори општина, а по западнијем крајевима народа (нашега опћина и опћински: први је овај изговор јамачно узет из Славенскога језика (као и свештеник мјесто свећеник), а други је управо по својству нашега језика.

3.) Који глаголи од оних, који се у накл. неопр. свршују на тати, у садашњему времену имају там, који ли ћем, и у томе је тешко поставити правило за онога, који не зна. Ови глаголи нијесу сами, него иду у ред оних многих глагола у нашем језику, којијех накл. неопр., и остало, што од њега постаје, иде по првоме спрезању, а вријеме садашње и оно, што од њега постаје, по другоме, пак се у садашњему времену (пред е) претвара Г и З у Ж, Д у Ђ, К и Цу Ч, С у Ш, Т у Ћ, а послје Б, М и П дође још и Љ, и. п. стругати стружем, мазати мажем,

глодати глођем, викаати вичем, мичати мичем, писати пишем, метати мећем, зобати зобљем, капати капљем. Међу ове глаголе иде и искати иштем (и ишћем) и. т. д. Гдјекоји оваки глаголи имају садашње вријеме и на ам и на ем, н. пр. шетам и шећем, дријемам и дријемљем, и. т. д. У нашијех глагола мора се знати ако ништа више, барем накл. неопред. и садашње вријеме; и колико се ово на први помишљај чини ласно, опет ја сумњам, да ли би се међу данашњијем књижевницима могла наћи тројица, који би то знали у свакога глагола: ја први, који готово тридесет година о томе мислим, познајем два глагола, у којијех то не знам управо.

4.) Ја не познајем још ни једнога глагола, у кога се причастије садашњега времена не би могло начинити од трећега лица множ. броја, а ко познаје који, нека га покаже.

5.) „Може л' се свуда онако писати, као што се изговара, или не,“ о томе је у нас напомињато много пута, и сад, кад би се што на ново говорило, морало би се оно све опет казати и јоште што додати, и тако не би могло бити „с' краткимъ примѣчаніемъ“, за то се оставља за други пут. Надам се да се Г. П. Нинковић не ће за то срдити, особито кад помисли, да један може питати, што хиљаде не могу одговорити.

Ненад Новковић.

С У Ђ Е Н И К Ћ.

(коначъ)

П.

Около 12 сатиј подна—дома едногъ на пияци зяпи капія отворена, одтудъ кола съ два халовита, ал' омалена коня, излетаю; господичиња два тераю ии, а слу-

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

га сѣди острагъ. После четверть часа, едва дужь двоє нѣва одстояху одъ салаша, кадъ ал' коньи, уплашивши се, отмумахъ, те на мѣсту, гди се требало савіяти, преврате кола. Коньи побѣгну. На срећу кочіашъ хитаръ, пређе извратка скочи съ кола, за коньма потрчи и близу салаша, гди е руля гостию на полю стаяла, да виду шта се сбыва, ухвати ий и поведе на трагъ. Нарочито дѣвойке чакъ до полакъ пута къ несрећницима притрче, коима, кромъ надераногъ образа и нажулъны леѣа, ништа злого нѣ се догодило.

Еданъ юнакъ пѣшице, а другій салашана едного, кои е предъ нѣи дояшію, коня усѣдне, пакъ управо правцемъ на салашъ. У томъ и кочіашъ врати се съ коньма. Онай, што нѣшице поѣе, быяше текъ образъ надерао, узме кочіашевогъ едного коня, узяши га, и пређе нег' онай првый приспѣ на салашъ. — *Prigot tempore, potior iure* — то се и кодъ наши хероя догодило, ерѣ, премда Гойко нѣ узрокъ несрећи быо, оцетъ е кривъ остао: много е кошта на нѣга другъ му налагао.

Текъ што у собу доѣше, ал' веѣ и чорба на трпези стои. Гладни гости и за себе брижљави фришко поалазе мѣста. Текъ еданъ између гостию, т. е. Гойко, кои е леѣа нажульты быо, последный къ асталу доѣе, и зато врло незгодно на страни мѣсто добые. А Мая юште после нѣга доѣе, пакъ нѣ ни добыла мѣста. У Французкой бы томъ приликомъ барѣтуцетъныи поустанюи своя бы іой мѣста понудили. Кодъ насъ е то иначе, а особыто између сродны и познаты. Тамо поштени граѣани, ако су за ручкомъ, наместе се по вољи и потраже понайболій залогай, нити имаю найманю бригу о томъ, ко гди сѣда, и како руча.

Ал' е ово рѣава навада за двоє за-

люблѣны была; цѣла два три сата нису се видели! — После ручка нѣкій навали на Маю, пакъ іой лагаріе говораше и око нѣ омиляваше. — Ето белая! Гойко е мыслію изпрва то е текъ дужности гостинске ради, и скоро ће ту шалу манути, — али не, све се више онай око Мая распальваше тако, да е Гойко, на банапету покрай нѣногъ одъ уяка брата сѣдеи, доживію, да ю е и „драгомъ Маюмъ“ називати чуо, и по лицу ю поглаѣивати видію.

Свакій живъ е люборевный. И не вѣруемъ ономъ, кои каже, да нѣ; и то не могу свѣдочити, да ли се нису покретале у грудма нашегъ лайтнанта коньичкогъ равне страсти; нѣ мого не помыслити: дал' онай улагивало нѣ какавъ између нѣзны драгана, — можда ил' истиниты и свагдашны, или текъ по виѣню.

Садъ нека ми тро каже — данема невалялогъ у години дана, пакъ и то нека каже — да нема злы и опаки людій, свѣтски отрова. Гойко е се мало намрштю быо, пакъ упыта свогъ кошню, да л' непознае лагарца (Лигстафет) тогъ? — „Мыслимъ“ одговари подозрительно; „да, да, я га добро познаемъ;“ пакъ уѣута, и хтѣде бесѣди дати другій правецъ. Гойко е негодовао то. И заиста ништа нѣ мучнѣ, нег' полу основано подозрѣнѣ. И то е свакояко мудровао, а како треба — разазнати нѣ мого.

Међу тимъ докле су се у нѣговымъ грудма кувале и дизале страсти, навальила е гомила гостию кући полазити.

То е предъ ноѣ было; а нѣга ћемо око поноѣи на кошо видити, до ушню умотаногъ, къ истомъ салашу приближавати се: текъ се паръ челичныи пиштоля на мѣсечныи изподъ кабанице за свѣтљиваше. Одъ салаша двѣста ил' триста кораклии привеже коня свогъ за колаць, а самъ полако на прстима къ зиду

приблѣжи се, кои доста высокъ, на форму манастира калуѣерица, цѣлу в авлію обколявао и опасявао; навали на нѣга лотре; пакъ и задай бы запретію да престане, тако в пазльиво се на зидъ пеняо кадъ на врху быяше сѣдне, претури лотре на другу страну зида, и тако се доле сиѣе. — На врата предворія повуче се; прислушкѣе — ништа не чуе. — Треба знати, да су у предходнику два пенцера была и една врата — гостинске собе. Више нѣи мало [куньска, одъ куда се у собу отчину и материну ишло: и одъ ове собе су два пенцера на истый предходникъ гледала. — Дакле се између два пенцера гостинска подкраде; — ту—шта чуе? шта в то? Тежка стопала мужка! — Ситацъ гласъ! — Отацъ и мати чакъ у трећой соби спаваю — — — Охъ, проклета аспидо! — кадъ бы садъ пронасти мого; кадъ бы сву околность, съ овимъ гнѣздомъ порока, у Содому и Гомору претворити мого! — — проумло в.

А шта в нѣму, пытамо? Да нѣе о невѣрности нѣной увѣрю се? Да нѣе онай самъ, съ коимъ в после ручка онако радо говорила, што неслао и нагдно изказао? ил' можда в самъ увѣрити се хтѣо? — Нѣе то. Нѣзницъ в неѣакъ, кои в пре едногъ дава дошо съ путованя, было оно, што се после ручка тако повѣрльио титрао, но кога нашъ Гойко познавао нѣе;—свему в причина онъ было. Говорію му в, кадъ в на самогъ нѣга уныте управію, да пытолюбіе заязи, своимъ шальвивымъ начиномъ свашта. Говорію му в, да покрай нѣе собе спава, кадъ бы хтѣо и у нѣзиной — — — и тому подобны лудиня. Зато в ючерашній данъ съ гостима кући отишо, и у ярости и болу срчаномъ ово написао:

Благородна Господично!

Зло самъ извѣстію се о вама, о любавивашой, о вѣрности мени задатой. Толику самъ срамоту доживію! и, кога

се надежда лѣпше одъ босилька зеленила и кои самъ ту надежду любавлю заливао; нити в лѣпше и веселіе [ружица сеширила и развіяла после росногъ ютра, него моя надежда, да ѣу райско благо уживати; но ова садъ ево, мразомъ невѣрности и лицемѣрія вашегъ покрита, на вѣки в увела. — Мене не кривите: я нисамъ показао паклено невѣрство. Люде доста познаемъ; людма много не вѣруемъ, ал' ушима што чуемъ, то нѣе лажъ. — Живите здрава и съ миромъ; тко в невѣра:—видитѣе се можда по времену. Благодарну и постоянну више цѣнимъ и поштуемъ, него добродушну. Онай, ако в и найманый даракъ, нека вамъ, ако за друго не, баръ за подсмей остане; а я ѣу мою душу и мое криво ерце за споменъ задржати. Съ Богомъ. —

Гойко Странимировиѣ.

Наша Мая тужно ожалосѣна, проклиноѣи данъ части и веселя, проклиноѣи ѣзыкъ несмысленика, мало по мало тугуюѣи — за Гойкомъ, за нѣга распытуюѣи, смртно разболе се и — — престаѣи.

Гойко в одма друго ютро на штацию одпутовао. Ммаюѣи нѣшто чувства и ерца, разпытиваво в за ню, и чуюѣи, да в жалостно нѣно станѣ, да в болешльива и да слаби данъ на данъ; а извѣстію се было о лажльивости мечте свое, похити кући, да ю живу наѣе. Кадъ се сишо съ кола, прво се къ нѣойзи, онако у коняничковойничкой униформы, упути. Но шта в видію? — На нѣгову вѣчиту тугу — дома ю нѣе нашо — но гди? у цркви, гди іой свештеници мѣсто брачнога „Ісаіе ликуй“ пояху надгробно нѣнѣе, послѣдній опрощтай свѣта: „плачу и рыдаю.“

Како къ сандуку ступи, падне на, колѣна и за моли заклопацъ скинути, да, іой бледо и ледено лице, дѣвчества цвѣтомъ у крашенод сузомъ обліе, и цѣлива прстенъ свой, кои в у земљи на заручнице руци трунуги морао.

и то 110 философа, юриста и теолога, а 40 хуманиста; — 202 у диштриктуалномъ лицеему у Левочи, и то 123 философа, юристе и теолога, а 47 хуманисте; — 435 у диштриктуалномъ лицеему у Пожуну, и то 247 философа, юриста и теолога, и 72 хуманисте; — 301 у диштриктуалномъ лицеему у Шопронию, и то 77 философа и теолога, а 69 хуманиста; — 207 у диштриктуалномъ лицеему у Шѣавниці (Schemnitz), и то 47 философа и теолога, а 75 хуманиста; — 218 у диштриктуалномъ гимназіюму у Розенау, и то 74 хуманисте; — 102 у диштриктуалномъ гимназіюму у Сарвашу, и то 28 хуманиста; 162 у гимназіюму у Пешти, и то 54 хуманисте; 137 у сениоралномъ гимназіюму у Мишколцу, и то 37 хуманисте; — 62 у сениоралномъ гимназіюму у Шаю-Гемеру, и то 25 хуманиста; — 80 у гимназіюму у Ошѣану; — 24 у латинскимъ граматикальнымъ школама у Коморану. — Свега 2.725.

Изъ Баната на меѣи сремской и бачкой. 2 Декембра 1842. Преѣашиѣ неделѣ необычномъ хитросѣу нуко е было гласѣ, да е Нѣово Высокопреосвященство нашѣ Г. Архіепископѣ и Митрополитѣ умро. Пре два мѣсеца утѣшенный народѣ у толико е выше уплашенѣ быо, у колико су гласоноше или одѣ страха, или изѣ почитанія или изѣ каквогѣ другогѣ повода вѣсти овой лажливой пуу вѣроятность прибавити трудили се. Несумвямо се, да е ова вѣсть и у далиѣ предѣла стгла. Зато држимо за дужность нашу, лажливость овога гласа крозѣ новине обавити и савѣ народѣ нашего православія увѣрити, да е нашѣ Г. Архіепископѣ и Митрополитѣ савршено здравѣ.

Израживаюѣи источникѣ ове вѣсти чули смо изѣ доста вѣроятны уста, да се недалеко одѣ Карловаца неко наоди, коме е воображеніе превазншло чувствованіе и чисту память (као негда некомѣ Лики у Аргу, Тразиллу у Атин, Шведемборгу у Шведской); и ово лице одѣ избранія архіепископскогѣ последнѣгѣ непрестано само собомѣ булазни, да е Г. Архіепископѣ и Митрополитѣ умро, да му треба читати молитву на исходѣ душе, и да се одма звонити а викати има: даанѣ— даанѣ.—

Ако е ово истина, то изѣ любви хрстіанске молимо свемогуѣгѣ Бога, да своіомѣ светомѣ сіломѣ овога болестника одѣ лудила излечи.

(Нѣкій изѣ Тексе судія) држаше убици, кои е на смртѣ осуѣнѣ быо, слѣдуюѣе слово: „Иоване!“ стварѣ овако стои: дворѣ васѣ нѣе пре пролеѣа обѣсити намѣравао; али одвеѣѣ е ладно и по несреѣни е ваша тавница у врло рѣавомѣ станю; прозори су поразбїиши, а коморе у таковома станю, да се у ѣима ватра наложити неможе; притомѣ и число робова умножено е тако, да вамѣ се само еданѣ покроваѣѣ може дати. Вы бы дакле до пролеѣа врло бѣдно живили. Смятраюѣи на ова обстоятелства и желеѣи ваша страдањия колико е могуѣе прекратити, човечности и сажалѣнїи чувствомѣ опредѣлаюѣе дворѣ, да таки у ютру обѣшени будете.“ — Иованѣ благодарни благородномѣ судїи на истинитомѣ саболѣзнованю.

(Енглезки листови) саобшатаваю двѣ прокламаѣе цара хинезкогѣ, у коима се тужи да нема толмача, посредствомѣ кои бы енглезкимѣ барбарима ѣнїну неправду доказао. Управителя енглезке войске сравнїва сѣ пацовомѣ, кои се до хинезке воде довуко, и непримѣтно градѣ Тинае освоїо.

(У Мисисипи) убили су змію, коя е 58 стопа дугачка была.

(У Французкомѣ дворю) сви су веѣѣ скинули црну хальїну, кою су за Херцогомѣ Орлеанскимѣ носили, осимѣ херцогинѣ удовице, коя ѣе га 13 мѣсеѣи жалити.

(Одѣ Наполеоновогѣ времена) до данасѣ 17 су се войникѣ изѣ французке войске, збогѣ свое храбрости и таланта понели на слѣдуюѣа висока достоинства: два су краля, постала, два принца, деветѣ херцога, два фелдмаршала и два Генерала.

СМЪСИЦЕ.

Тко мора готово свагда на полю живити? — Истина, ерѣ она редко наѣе добро мѣсто.

„Иово“ рече еданѣ слуга другоме, знашѣ ли, кои е удѣ у твогѣ госпадара безчувственѣ? — Носѣ, ерѣ га жена веѣѣ одавно за носѣ вуче, и онѣ юшѣ неосеѣа.“

Мати една врло е свою дѣцу хвалила. еданѣ путѣ за кѣрѣ свою рекне: „На свѣту нема толико кнїга, колико е мой кнї прочитала.“

Издавателѣ Димитрїй Иовановиѣ. Учредникѣ Милошѣ Поповиѣ (Bastein Gasse Nr 349)